

ACC. N:R M. 16405: 1-5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Thore Brogårdh, Hallaryd*
Härad: *Lannarbo* Berättare: *Seel Green, Medvedomshagen -
mit, Hallaryd*
Socken: *Markaryd* Berättarens yrke: *snickare*
Uppteckningsår: *1959* Född år *1863* i *Markaryd*

Flakt. s. 1-4.
*"Linnarna i Vejla"; plats där
man dansade. s. 5.*

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16405: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

1

Tjuvuppt,

„På tal om hur rojna slajt gick te' förr i tien; så kan jag ju berätta om en sådan på Ulvsbäck (prästgården). Jag har ju slaktat tusentals svin och många storboskap i mina dar. Det fick gå undan då, för det var alltid många som ville ha slaktat då det var som brädast. I början tog jag en femtioöring för att slakta en gris, men sedan höjde jag det efterhan te sjuttifem å önn krona. För en oxo tog jag en och femti och två kronor, det berodde allt på storleken det där. Nåja det var en den därna slakten på Ulvsbäck. Jo de hade ju en tjur som var „rektrekt illsk“, han skulle ha stått inne „hojlina“ året för han hade nämligen stängt ladugårdspigan året innan, så de vågade inte „ta ud na“. Jag skulle nu slakta både tjuren och en stor sugga. Men så hade jag „lovvt“ Peter Nilsson i Fleseryd att slakta hansas oxo, och så skulle jag slakta en ko hos Nils Johansson samma dag. Så kom kyrkoherden hit och ville träffa mig. Han mötte Gustav Johansson, och då frågade han denne om han hade sett Axel Green.

- Nää, svarte Gustav.

Gå då upp å hor efter om han är hemma, ja vill ovillkorligen tala med honom.

Ja bevars Gustav kom ju upp till mig. Jag låg och vilade mig ett tag, jag hade just slaktat på dagen, så det var skönt ett ta sig en tupplur. När han kom in så sa han:

- Kyrkoheren vill tala me' de; då ä bäst de föler me' pau stunden.

- Åh hundan heller, int' ä då sau bråttom, ja ved va han vill, ja ska slajta hansas ilibattia tjur å sugga.

- Ja men då ä nock bäst du skynnar de; han sier int' sau goer ud.

- Åh, då ä väl int' bråare än att vi kan gau.

Nu blev det så, och när vi kom ner till kyrkoherden så sa denna.

- De va bra att Du kom Green, ja vill ha slaktat i morrn.

- Då kan ja int' kyrkoheren, för ja ha lövt Peter Nilsson i Flesery, kommunalordföraren, å slajta hansas ose, å så ska ja te Nils Johansson å slajta hansas ko, sau ja ken int' slajta hansas ose samma da.

(fortsättning)

12/10-59

Fortsättning. 2FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

- De hjälper min skäl inte, sa ydström. Ja han svor som en "kneit" han hade varit pastor förut vid jönköpings regemente, så han kunde svärja den därna. (Ydström, Johan Emil kh. 1880 - 1908, född 1833).

- Ja då ä de väl int' antt ä göra än att ja faur gau te' ulvsbäck i kvälls, sau faur ja slajta suggan innan dan, ä sau faur ja ta tjuren så snart dä dagas.

- Ja me de får Du göra vilket fan Du vill. Nå hur många behöver Du ha till hjälp till den där bängstyriga tjuren?

- Ja faur ha tvau te' hjälpes ässä drängen.

- De ä för lite, ja har gott om torpare, och de har min skäl tid till att gå dit ner och hjälpa till. De gör ändå inget annat än står och glör.

- Ja me de faur körkoheren göra hocket han vell.

Nåja jag kom dit. Min bror Jonas var där och pejlätroskade, och en till som hette Johan, och så kom där tre torpare "te hjälpes". Så skulle jag lägga "hiller" om frambenen på "tjuradromen". Han var ju arg så han slog vilt, så jag blev tvungen att slå till kreaturet tills han lugnade sig. Jag tog och "vepade" ihop det ena repet, och så slog jag till honom några tag, och på så vis fick jag den ena hilla om det vänstra frambenet. Sen fick jag "lijera honom" på den andra sidan så jag fick det andra repet om det nögra frambenet. Sen tog Jonas det ena, och Johan det andra repet, och så löste ladugårdspigan honom. Han var bunden med en grov järnlänk så att han inte skulle slita sig. När han nu blev lös, så for han ut i gången, ken veta, och där reste han sig på bakbenen. Men det var lågt till "rännnet" så han körde huvudet rakt genom detta. Det därna tyckte inte "karrarna" om, utan de begynnade "skälva" av rädsla. Men när tjuren stått litet slog han ner på knäna för vi höll ju "honom" i repen. Jag gick då fram till honom och bröt litet på "rampen" (rumpen), då reste han sig och stod alldeles på ännu. Då blev de rädda. Men så tog tjuren ett skutt ut genom ladugårdsdörren men där slog han

(forts.)

ACC. NR M. 16405: 3.

Fortsättn. 3

FOLKLIVS-
ARKIVET

LUND

3

Ju i marken, repen snavade honom. Nu ville varken Jonas eller Johan hålla mera i repen, de var, kan veta, rädda de ynkryggarna.

- Nu kan du slakta honom här, sa de

- Nä, tjuradromen han ska ner te vagnsporten, för där ha ja gjort i ordning te å hänga upp honom.

- Jamen vi drar honom helier det ner döer än levande.

- Så bryr ja me' inte om, tjuren ska dit ner.

Så tog jag tjuren i rumpen igen och bröt litet. Då tog han ett skutt igen på några alnar, men så stöp han. Men sen ville inte "karrarna" hålla i repen längre. Så var det ett par fruntimmer som skulle te hand om blodet. De stod bakom den andra längan och bad för att jag skulle slakta.

- Ta lēved å honom, å ha förbarmande me' oss, skrek de.

- Nä, svarte ja, ni behöver int' va rädda för honom för han ken int' komma neur stans. Men karrarna å så eländia å dumme så de tror me' int', udan de vell helier dra ner honom döer.

Nåja till slut fick jag ge efter och slakta honom. Jag tog slaktyxan och högg av nacksenan, och sen klände jag till den med hammaren i skallen så den stöp på stunden.

- Nu faur ni dra ner den dromen, sa ja, så ja kan flå å klyva honom. Ja de drog och slet, men när de hade kommit halvvägs så tyckte de att det var dumt att de inte hade lytt mig, och lätit tjuren själv fått gå. Den var ju tung, det var en 13 kvarters, så han vägde väl sina modiga trettonhundra pund skulle jag tro. Men efter mycket om och men och svordomar kom den så på sin plats. Jag sprätte då upp den, flådde skinnet och klöv honom. Det tog en timma sen var den klar. Jag hade nu brått med att komma iväg till Fleseryd och det andra stället för att fortsätta där. Men fick då sätta fart på "apostlehästarne" och springa, ty att gå tog för lång tid.

Jag slaktade t.o.m. hästar. Ja förr i tiden så var detta egentligen

(forts.)

fortsättn. 4FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

4

endast arbete för "rackaren". Att slakta en häst kunde ju inte en hederlig karl göra. Men det blev ju bättre med tiden även med den saken. Den första hästen jag slaktade sköt jag med en vanlig bössa. Ett sant ord var, "att hästkött det köper de fattiga för att det är billigt, och de rike för att det är gott, medan bönderna anser det för simpelt att äta. Ja så var uppfattningen på den tiden. Det handlades och skojsades med hästar såsom med gamla stelbenta "ök" som de gav arsenik för att få dem pigga och ystra. Slaktmetoden var då inte heller den bästa, kan veta. De skar upp djuret i halsen, stack in handen, tog tag i strupen och klände åt så att det arma djuret inte skulle kunna skrika, medan de stack det så att blodet rann ut. Ja det var en grym tid det där. Det hände också att om en get kom in på en annans ägor, så tog man getens högre bakben, och stack in detta i det vänstra mellan smalbenet och senan, och sen så hängde man upp det på en stätta med huvudet neråt. Där fick det sedan hänga tills ägaren hämtade hem sitt vilsegångne djur."

Bild på Brevfjärn

ACC. N:R M. 16405: 5.

"Linnarna i vejla".

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Borta i Hallaryd kunde det gå muntert till förr i tiden vid

"Linnarna i vejlar" där dansade man och roade sig kvällen igenom. Med speleman och danslystna "gräbber och herare" tog man sig en sväng om i "vejakorset". Där fanns det en särskild plats för spelemannen, och var man trött så fanns där en lång soffa, minns jag. (Anm: Denne soffa finns ännu i orört skick och finns bild tagen av uppt.). På den tiden var det inte så "högfärit" som nu, då hade man roligt av lite nock.

Tillägg av Upptecknaren:

Liknande version berättade Ivar Jonsson, vägla, Hallaryd. Han nämnde också att man på vägen dit, kom två och två med spelemannen i täten, och så sent som 1914 dansades det vid "Linnarna" till tonerna från Alfred Johnssons dragspel. F. lantbrukaren Edvin Jönsson, Visseltofta (f. 27/4 1882 död 1959) berättade att vid "Vejle Linn" dansade man och hade roligt efter "pella-pellens jons" fiol redan på 1880-90-talet. "pella-pellens jons" var träskomakare från Brötan, Hallaryd, och fiolen som han spelade på, hade han själv tillverkat med hjälp av endast en kniv som verktyg. Till stråken hade han tagit hästtagel, sas det. Namnet "Linnarna" fick platsen av två stora Lindar, som förr flankerade bänkens ytterflyglar.

Triupst.

Bild finns

12/10-59